

بسمه تعالی

آثار تربیت جوان و نوجوان در فضای مسجد

مؤلف: مرتضی عزیزی

azizimorteza28@yahoo.com

بهترین مرکز برای تحقق تربیت دینی و اسلامی جوان و نوجوان، مسجد است؛ زیرا مسجد کانون انسان‌سازی است. از سوی دیگر در جامعه اسلامی، آنچه باید محور قرار بگیرد، تربیت است. اگر تربیت اصل قرار گرفت، در پی آن سیاست، اقتصاد، مدیریت، فرهنگ و آموزش جامعه نیز اصلاح خواهد شد؛ چرا که مسلماً تربیت، هسته اساسی یک جامعه است.

مسجد بستر مناسبی است تا جوان که عبادت و اطاعت او برای خدا دوست داشتنی است به رشد و بالندگی دست یابد. پیامبر اعظم (ص) فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الشَّابَّ الَّذِي يُفْنِي شَبَابَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى؛ خداوند جوانی که جوانی‌اش را در اطاعت از او بگذراند دوست دارد» (نهج الفصاحه ص 316 ، ح 800)

این نوشته به برخی از آثار برجسته تربیت جوان و نوجوان در فضای مسجد اشاره می‌کند.

1. سازندگی اخلاقی - معنوی

مسجد به دلیل بهره‌مندی از ظرفیت بالای فرهنگی، دینی و اجتماعی توانسته نقش مهمی در سازندگی اخلاقی - معنوی و صیانت دینی جوانان داشته باشد. مقام معظم رهبری در این باره فرموده اند: «ما باید نگران دین مردم باشیم. بهترین جا برای حفظ دین مردم، همین مساجد است.» مسجد، مرکز ارزش‌ها است و جوانان با حضور در آن، از رهگذر تربیت و آموزش، نیازهای خویش را رنگ‌خدایی می‌دهند و روحیه معنوی خود را قوت می‌بخشند و اخلاق حسنه را در خود تقویت می‌کنند. امام صادق (ع) در این خصوص می‌فرماید: «أَنَّ الشَّابَّ الحَسَنَ الخُلُقِ مِفْتَاحٌ لِلْخَيْرِ، مِغْلَاقٌ لِلشَّرِّ وَ إِنَّ الشَّابَّ الشَّحِيحَ الخُلُقِ مِغْلَاقٌ لِلْخَيْرِ مِفْتَاحٌ لِلشَّرِّ؛ جوان خوش اخلاق، کلید خوبی‌ها و قفل بدی‌هاست و جوان بد اخلاق، قفل خوبی‌ها و کلید بدی‌هاست.» (امالی شیخ طوسی، ص 302، ح 598) در سال‌های پس از انقلاب شکوهمند اسلامی به ویژه در دهه اخیر، مساجد با برگزاری مراسمات معنوی

و روح بخشی چون اعتکاف ، دعای ندبه و کمیل ، احیای لیالی قدر و... نشاطبخش معنوی دل‌های جوانان بوده‌اند.

2. کنترل غرائز و تقویت عفت

مسجد با تقویت معنویت و عفت‌پیشگی نوجوانان و جوانان بالاترین تأثیر در کنترل غرائز دوران جوانی را دارد. ساختن جوانانی خداترس، عفیف، متقی و تسلیم در برابر رضای حق و معبود حقیقی در سایه تربیت دینی و مذهبی که هم مقتضای فطرت است و هم کنترل‌کننده غریزه و هوای نفسانی، از مؤثرترین روش‌های کنترل غرائز است که در بهترین طراز می‌تواند در مسجد عملی گردد. امام علی(ع) فرمودند: «الْعَفَافُ يَصُونُ النَّفْسَ وَيُنَزِّهُهَا عَنِ الدُّنْيَا؛ عَفَّتْ، خَوِشْتَن دَارِي رَا دَر پِي دَارِد و انسان را از پستی‌ها دور نگه می‌دارد». (منتخب میزان الحکمه، ص 386)

3. تقویت روحیه انقلابی

مساجد، کانون اصلی تربیت جوانان مؤمن و مکتبی، شکل‌گیری مبارزات علیه رژیم ستم‌شاهی و پیروزی انقلاب اسلامی بوده است که امروز هم شاهد این هستیم که هم‌چنان مساجد به عنوان مرکز حضور جوانان متدین و انقلابی است. رهبر فرزانه انقلاب نیز با تأکید بر حضور جوانان انقلابی در مساجد، یکی از عوامل پیروزی انقلاب را چنین تبیین می‌فرماید: «یکی از علل پیروزی این انقلاب مبارک در ایران اسلامی و یا لاقلاً سهولت این پیروزی، این بود که مردم به مساجد اقبال پیدا کردند؛ جوانان مساجد را پرکردند». (بیانات در دیدار علما، طلاب و مردم قم، 19 دی 1375) همان‌گونه که در مراحل مختلف انقلاب، دوران هشت سال دفاع مقدس و شرایط مختلف کشور، جوانان مسجدی در صیانت از حریم دین و انقلاب اسلامی نقشه‌های دشمنان را نقش بر آب کردند. هم‌اکنون نیز فضای مسجد تربیت‌کننده نوجوانان و جوانانی است که با تجهیز خود به تقوا، دانش و بصیرت، مدافع اسلام، انقلاب و آرمان‌های آن هستند.

4. تربیت اجتماعی

مسجد با فراخوانی پیوسته مسلمانان به جمع و جماعت، روح جمع‌گرایی، اتحاد، انسجام، انعطاف و نظم‌پذیری را در آنان تقویت می‌کند. افزون بر این، مسجد معمولاً جایگاه طرح مشکلات و مباحث اجتماعی است و به طور طبیعی، با حضور در چنین مکانی روح تعهد و دردمندی در فرد ایجاد می‌شود. چه بسا به همین منظورها پیامبر اکرم نقل شده که ایشان دستور به شرکت در جماعت

ومسجد می دادند: «علیکم بالجماعة و العامة و المسجد؛ در جماعت، مجالس عمومی و مسجد شرکت کنید.» (کنز العمال ج7 ص581)

5. مقابله با تهاجم فرهنگی غرب

اجرای برنامه‌های آموزشی و تربیتی و ارتباط عمیق و صمیمی امام جماعت با نوجوانان و جوانان می‌تواند موثرترین شیوه برای مقابله با تهاجم فرهنگی غرب باشد. مسجد با آموزش اعتقادات توحیدی و جهان‌بینی قرآنی از مبدا تا معاد و اخلاق اسلامی و برطرف‌سازی شبهات و شکوک موجب می‌گردد. نسل نو از لحاظ اعتقاد و عمل دینی قوی گردیده، فرهنگ اعتقادی و عملی اسلامی در آنان بارور و در برابر تهاجم فرهنگ غرب تا حد زیادی نفوذ ناپذیر شوند. در حال حاضر 70 هزار مسجد در کشور وجود دارد که بزرگ‌ترین و عظیم‌ترین شبکه فرهنگی را تشکیل می‌دهد.

6. جلوگیری از انحرافات عقیدتی

مسجد می‌تواند تعلقات فکری نسل نو با دین را برقرار نماید. از آثار با ارزش تربیت جوانان با محوریت مسجد، کاهش چشم‌گیر انحرافات فکری در میان آنان و دور ماندن از گرداب عرفان‌های فریبنده نوظهور و فرقه‌های گمراه (شیطان پرستی و ...) است. مسجد این ظرفیت را دارد که به عنوان مرکز معرفت ناب اسلامی و ارائه الگوهای معنوی و روحانی اصیل باشد. محلی باشد جهت عمل به حدیث پیشوای صادقمان که: «بادروا أحداثکم بالحديث قبل أن تسبقکم إلیهم المرجئة؛ به آموختن حدیث به نوجوانان پیش از آن که منحرفین آنان را گمراه سازند، اقدام نمائید.» (تهذیب الأحكام ج8، ص111، ح30)

7. سلامت اجتماعی و کاهش بزهکاری

تربیت نسل نو در مساجد، سازنده یک اجتماع سالم دینی است. طبق روایتی که از امام علی (علیه السلام) نقل شده است، تأثیرات رفتاری که حضور در مسجد برجای می‌گذارد، می‌تواند جوانان را از فساد و گناه دور کرده و مسلمانان را به سمت یک جامعه سالم هدایت کند. حضرت می‌فرمایند: «من اختلف الی المسجد أصاب ... کلمة ترده عن ردی، او یترک ذنبا خشیة او حیا؛ کسی که به مسجد رفت و آمد می‌کند ... کلماتی می‌شنود که او را از فساد و گناه باز می‌دارد. و یا به خاطر ترس [از خدا] یا حیا و آبرو، گناهی را ترک می‌کند.» (وسایل الشیعه، ج3، ص480) بر این اساس، تربیت قشر جوان در مساجد، می‌تواند نقش بازدارنده در ارتکاب جرایم و گناهان داشته باشد. امید است

درسایه تلاش متولیان فرهنگی و دست‌اندرکاران امور مساجد، حضور فعال‌تر و پررنگ‌تر جوانان در مساجد و تربیت یافتگی بیش از پیش آینده‌سازان کشور اسلامی‌مان را با محوریت مسجد شاهد باشیم.